

ALEXANDRU BURLACU

Institutul de Filologie
(Chișinău)LA ȘCOALA LUI ARGHEZI:
TEODOR NENCEV

Abstract. In this sketch there are outlined several key lines of Teodor Nencev's poetry reported to Tudor Arghezi's work, who had a beneficial impact on Bessarabian poetic phenomenon after Mihai Eminescu and alongside with George Bacovia, Lucian Blaga and Ion Barbu. The author proves that T. Nencev rewrites *The Testament*, an „ars poetica” from the volume „Right Words” by T. Arghezi. Liviu Deleanu, Andrei Lupan and the poets of „the new generation”, grouped around the „Bugeac” journal and once fascinated by Russian poetry, make Arghezi's school.

Keywords: modern structure of poetry, ars poetica, the poetry of „the rootless”.

Țăranii „în haine albe cu porumbei sub braț, mânându-și cirezile pe imașuri întinse ca pânza gospodinelor răzășe” sau fetele „cu cosânci galbene ca gutuia și fustele încrețite ca harmoștele rusești, toate cu câte o icoană a Maicii Domnului în mână și cu câte șapte fire de secară subțiori” [1, p. 34] din „Elegia a IV-a” a lui Nicolai Costenco își trag originea din „catehismul sămănătorist”, din programul literar al lui Nicolae Iorga. Țăranii în haine albe cântând la trișcă sunt rânduți de călătorii în noapte și ceață, într-o lume deabusolată, din poezia tinerei generații. Arcadia în negativ este o imagine sintetizatoare ce se desprinde la lectura poeziei „orașului tentacular”, din viziunile de coșmar și halucinante în spiritul lui Emil Verhaeren, mult elogiat de B. Istru.

Între curentele postromantice se evidențiază, printr-o largă rezonanță, simbolismul și expresionismul. Anume simbolismul și expresionismul au devenit în anii '30 o componentă activă, modelatoare a poeziei basarabene. Atracția pentru simbolism devine copleșitoare chiar și pentru sămănătoriști. Autohtonizarea convenției poetice simboliste sau expresioniste s-a desfășurat, favorizat și exercitat prin modelele G. Bacovia, T. Arghezi sau L. Blaga. Bineînțeles, imitatori fără personalitate au fost destui nu numai între sămănătoriștii, dar și între simboțiștii basarabeni. Speculații teoretice în jurul simbolismului în declin în anii '30 întreprind B. Istru, G. Meniuc, Vl. Cavarnali, N. Costenco, S. M. Nica, Iacob Slavov ș. a. Receptivi la teoretizările canonului modernist sunt cei de la „Viața Basarabiei”, „Bugeac”, „Poetul”, „Itinerar”, „Pagini basarabene”, „Școala basarabeană” ș. a.

Spre exemplu, „Viața Basarabiei”, care promovează și elogiază cu împătımire neosămănătorismul lui Nicolae Iorga și în care i se dau lecții lui Tudor Arghezi de *cum* trebuie tradus Ch. Baudelaire, o foaie în care, prin mai multe programe, pledează pentru

ideologii și sensibilități basarabene, o revistă cu Dumnezeu în cuget („Dumnezeu” în lirica basarabeană”, 1939, nr. 11-12), este, în realitate, o adevărată agoră literată cum propagă nu arareori, în termenii lui Iorga, „o deșănțare a minților”, „o șarlatanie”, „o împletire de biete limbi peltice, rămase în pruncie – cu boala copiilor cu tot”, „o literatură de București – centru, de București – cafenea, de București – lupanar”, deci o producție occidentalistă [2, p. 15].

N. Costenco, ideologul autohtonismului împins până la absurd, în *bilanțurile anilor literari* va insista metodic asupra noilor orientări din poezia lui VI. Cavarnali, B. Istru, Teodor Nencev, Iacob Slavov, G. Meniuc, Sergiu Sârbu, Vasile Luțcan, Al. Robot, S. M. Nica, Lotis Dolenga ș. a. Chiar și poezia lui N. Costenco arată semne de metamorfoze ușor moderniste, luându-și masca unui călător prin toamnă, prin parcuri autumnale, prin noapte și ceață, ploi și noroi. Mai mult, simbolismul e susținut și popularizat prin demersurile eseistice ale lui Bogdan Istru și George Meniuc chiar la „Viața Basarabiei”.

În „Considerații literare” („Viața Basarabiei”, 1939, nr. 9), George Meniuc exprimă tranșant mai multe idei în consonanță deplină cu principalele teze ale simbolismului sau ale expresionismului interbelic: „Nu orice sentiment e poezie. E prea puțin să utilizezi magia metaforei și năvala sincerității, dacă nu știi din succesiunea de evenimente psihice să desprinzi unicul și bogăția unei singure vibrații poetice” [3, p. 114]. Iată de ce, poetului i se cere muzică înainte de toate, transfigurarea și lărgirea unor zone noi de inspirație: „Poetul pune în legătură lumea întreagă cu structurile eterne ale frumuseții în mod involuntar. Totul este frumos. Deoarece totul este frumos apărut în sufletul său. Frumusețea e înăscută în poet. Și urâtul apare de asemenea frumos. Frumos e cerul înstelat, ca și lada cu gunoi” [3, p. 114]. Este adevărat că lucrul acesta se face cu întârziere, preluându-se niște poncifuri, anacronisme ale generației afirmate după primul război mondial.

Un însemn inedit al modernismului e sporirea considerabilă a artelor poetice care, de fapt, reiau idei comune, poncifuri specifice epocii. Fenomenul ia amploare, toți scriu arte poetice, dar fără să conștientizeze că poezia nu trebuie să nareze, ci să sugereze, că într-o scriitură simbolistă, spre exemplu, ochiul este concurat de urechea lui Zarathustra. De cele mai multe ori modelele simboliste franceze sunt stimulate de modelele Arghezi, Bлага, Bacovia, Minulescu sau Barbu. Lucrul acesta îl ilustrează cu prisosință nu numai scrisul lui N. Costenco, G. Meniuc, V. Cavarnali, B. Istru, Al. Robot, M. Isanos etc. Liviu Deleanu sau Andrei Lupan debutează copleșiți completamente de arta argheziană. Chiar și poeții minoritari, grupați în jurul revistei „Bugeac” și fascinați odinioară de poezia rușilor, fac școala lui Arghezi. Ei cu toții imită materialitatea versului și pastişează mesajul lui. O așa-zisă artă poetică, impregnată de esențe argheziene, caracteristică noii generații, ne dă Teodor Nencev:

„Sunt ultimul vlăstar al unui nume
Fără blazon, fără trecut.
Pentru un crâmpei de slavă și renume
Un șir de generații s-au zbătut
Să-mi dea câte puțin din bunul lor,
Să trec prin lume în văzul tuturor”.

Poemul este plin de reminiscențe ca acestea:
„Străbunii mei ca și părinții” sau:
„Din mizerii mici ca și din lut,
Dumnezeu și idol mi-am făcut”.
(„Prezentare”)

Versurile, îmbibate de vocabule argheziene: smârc, venin, suferinți, stihuri, cuvinte, denotă frecventarea unui mare poet ostracizat de Nicolae Iorga și de o serie de reviste de dreapta. Se pare, are dreptate Nencev când afirmă:

„M-am răzvrătit în noaptea de osândă,
Lumina am călcat-o în pas.
Cum hoții la răscruci am stat la pândă,
Și am râs la al conștiinței glas”.

Este o artă poetică tipică, o marotă a noii generații care în declarații se arată intolerantă și răzvrătită. Poeții bolgrădeni nu se lasă seduși „de cântecul de sirenă al lui Esenin”, cum s-a afirmat în repetate rânduri. Ei fac școală la marea poezie, intrând în câmpul de atracție al simbolismului sau expresionismului. Ei imită sau pastișează pe simboțiști. Cu vocație sau fără, chemații și nechemății, toți se vor simboțiști sau expresioniști, neoromantici sau avangardiști.

Teodor Nencev, născut la 9 martie 1913 în satul Văleni, județul Cahul, în familia lui Gheorghe Nencev. A învățat la școala primară și la liceul teoretic din Bolgrad (1924-1931). A debutat cu versuri în 1935, la revista „Familia noastră”. În 1935-1936 a fost redactorul revistei „Bugeacul”. În 1936 a activat un timp la București, unde a frecventat cenaclul „Sburătorul”. A colaborat la „Gazeta Basarabiei”. A debutat editorial în 1939 cu volumul „Poezii”, suprimat imediat de cenzură. După iunie 1940 a colaborat la ziarul „Comsomolul Moldovei”. La 6 noiembrie 1942 a fost înrolat în Armata Sovietică.

A murit pe front la 3 noiembrie 1944, fiind înmormântat în cimitirul militar din orașelul Pricule (Lituania).

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. N. Pândaru. *Marele perspective ale literaturii basarabene*// „Viața Basarabiei”, 1941. – Nr. 1.
2. Apud: E. Lovinescu. *Istoria literaturii române contemporane*. Vol. II. București, 1981.
3. G. Meniuc. *Considerații literare*// „Viața Basarabiei”, 1939. – Nr. 9.